

BABEŞ – BOLYAI UNIVERSITY, CLUJ-NAPOCA
FACULTY OF HISTORY AND PHILOSOPHY
DOCTORAL SCHOOL OF HISTORY, CIVILIZATION AND CULTURE

***THE MILITARY ORGANISATION IN
MIEVEAL BANAT DURING THE 14TH
AND 16TH CENTURIES***
- SUMMARY -

Scientific Advisor:
Acad. Prof. Ioan-Aurel Pop

PhD Student:
Kósa Alexandru

- CLUJ-NAPOCA 2018 -

Key words: Banat, fortifications, military organisation, anti-ottoman campaigns, counts, Timisoara.

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	5
CHAPTER I	
Banat – Toponymy and Natural Surroundings	13
CHAPTER II	
A few observations regarding the administrative-territorial organisation of medieval Banat	21
II. 1. The knezes in Banat – position, obligations, dissatisfactions	25
a. Military obligations	30
b. Knezial jurisdiction	33
c. Dissatisfactions of the knezes in Banat	36
II. 2. The counties	42
II. 3. The Banat of Severin	48
II. 4. The districts	58
II. 5. The towns	61
CHAPTER III	
The organisation and equipping of the medieval army in Banat	63
III. 1. Military laws and decrees (the end of the 14 th century – 15 th century)	65
III. 2. The organisation and endowment of the army during the time of John Hunyadi	75
Heavy cavalry	83
Light cavalry	84
Infantry	85
Artillery	87
War chariots	88
The navy	90
Military engineering	90
CHAPTER IV	
The military commandants	92
IV. 1. Filippo Scolari – count of Timis, Arad, Cenad, Caras and Torontal (1404-1426)	94
IV. 2. John Hunyadi – count of Timis and entire Banat (1441-1456)	103
IV. 3. Pál Kinizsi – count of Timis (1478-1494)	115
IV. 4. Iosa of Som – count of Timis (1494-1509)	124
CHAPTER V	
The medieval defensive system in Banat	126
V. 1. The Danube fortresses	143
V. 2. The inside fortresses	154
V. 3. The fortresses on Mures river	167

CHAPTER VI

Anti-ottoman military campaigns led by the counts in Banat during the 15th century_175

VI. 1. Banat in the central-European international context at the end of the 14 th century and the 15 th century_____	175
VI. 2. Anti-ottoman campaigns at the end of the 14 th century_____	178
VI. 3. Banat anti-ottoman campaigns in the first part of the 15 th century_____	180
VI. 4. Banat anti-ottoman campaigns in the second part of the 15 th century_____	206

CHAPTER VII

Banat during the 16th century_____214

VII. 1. The situation of Banat in the first part of the 16 th century_____	214
VII. 2. The 1514 peasant war led by György Dószs_____	215
VII. 3. The 1526-1527 peasant uprising led by Jovan Nenad_____	227
VII. 4. The international context at the middle of the 16 th century_____	232
VII. 5. Banat between the years 1551-1552_____	236
VII. 6. The situation of Banat in the second part of the 16 th century_____	247

CONCLUSIONS_____255

BIBLIOGRAPHY_____257

ANNEXES_____269

SUMMARY

INTRODUCTION

Our paper entitled *The military organisation in medieval Banat, during the 14th and 16th centuries*, aims to realise a monograph of one of the most important medieval institutions in the kingdom of Hungary, the army, during 1387-1552.

The relative conventional chronological margins are strictly connected to the crowning of Sigismund of Luxemburg as king of Hungary in 1387 and the conquest of Timisoara and 2/3 of Banat by the Ottomans in 1552.

The interval chosen to be researched is one extremely dense in events and major political, military, economical and confessional changes.

The crowning of Sigismund of Luxemburg as king of Hungary and Croatia on 31st march 1387 comes when the ottoman threat becomes greater at the Hungarian border. This imminent threat and some failed anti-ottoman campaigns at the end of the 14th century led to the reorganisation of the royal Hungarian army by issuing some decrees that had direct effects over Banat.

It is our intention to highlight the importance of Banat in the military organisation of the Hungarian kingdom, and at the same time to point out its strategic value from a defensive point of view. It is a well-known fact that the king of Hungary has given a higher attention to the Danube fortresses, directing money, building materials, and the most important asset, valuable people. In order to sustain the anti-ottoman effort, Sigismund of Luxemburg led an expansive politics in central Europe, thus being crowned as king of the Romans in 1410. So he had new resources (financial, material and humans) in order to sustain the anti-ottoman fight at the southern borders.

The sovereign was fully aware of the importance of Banat, thus here was sent Filippo Scolari and then the Teutonic order. After his death, Hungary plunges into a time of internal conflicts, out of which John Hunyadi is victorious. This is another turning moment for the royal army. He too reorganises the army, based on the help from the inhabitants of Banat and also on the fortification system. He helps rebuild the fortification system in Banat. His son, king Matthias, will also financially support the defensive system in Banat. His decisions and military reforms will emphasise the major role of Banat in the royal military mechanism.

The upper margin of our research, the conquest of Timisoara in 1552, marked a dramatic ending of this evolution of the army in Banat inside the Hungarian royal army. This

event had major military, political, social and economic implications for 164 years. While we were going on with our research, we decided to give a few pages to the situation of Banat after it was conquered by the Ottomans. Thus we present a short description of the newly founded vilayet of Timisoara, up until the end of the 16th century, when there are three unsuccessful attempts by the Christians to reconquer Timisoara and Banat.

It is not our intention to bring up unique information, but this paper interprets, with the intention of clarifying, as much as possible, the issue of organisation of the army in Banat and the role of the fortifications in the defensive Hungarian system. We desire to impose the problem of the military organisation in Banat as a legitimate and distinctive subject in the Romanian medieval historiography.

The paper is naturally opened by the Introduction, where we make a short presentation of the Romanian and Hungarian historiography.

In the first chapter we presented the toponymy of Banat and also its natural surroundings, where the actions of the 14th and 16th centuries happen.

In the second chapter we intended to realise a short presentation of the administrative-territorial forms of organisation in Banat. We also wanted to highlight the role played by the knezes in Banat in the Hungarian army, but also at the same time their dissatisfactions due to some obligations and injustices made by the great noblemen. We found it useful to present the counties, districts and also the towns in medieval Banat.

In the third chapter we discuss in detail the military organisation in Banat. We analysed the army during John Hunyadi's time. In the first subchapter we presented the laws and military decrees from the ending of the 14th century until the beginning of the 16th century that had managed to reform the royal Hungarian army in order to sustain the anti-ottoman efforts.

In the fourth chapter of our research, we wanted to emphasise the military and political genius of the military commandants in Banat during the 15th century. We portrayed each great commander, showing their qualities.

The fifth chapter was dedicated to the defensive system in Banat conceived by Filippo Scolari and finished by Pál Kinizsi. We also identified 175 fortresses on Banat soil from Antiquity until the 20th century. We enumerated the all kinds of fortresses, the materials they were built out of, and then we analysed the most representative fortresses for the 14th and 16th centuries. We identified the three defensive belts: the Danube one, the inside one and the one on the Mures river, all being coordinated from the fortress of Timisoara. The great number of

documents, show the importance that the monarchs have given to the defensive system in Banat.

The sixth chapter wishes to realise a chronological presentation of the military events which have marked Banat during the entire 15th century. For a better understanding of the actions undertaken by the military commandants in Banat we considered it was best to present the international situation of the kingdom of Hungary. We have grouped the anti-ottoman campaigns into three periods: the ending of the 14th century (when Sigismund of Luxemburg realises the first Romanian anti-ottoman alliance), the anti-ottoman campaigns led by Filippo Scolari and John Hunyadi, and the anti-ottoman campaigns led by Pál Kinizsi. The same tactic that all this great commandants applied was the offensive one, attacking the enemy on their territory.

The final chapter of our research aims to present Banat in the 16th century. It is a time of internal conflicts which will have catastrophic consequences for the medieval kingdom of Hungary. We have also presented Banat in the international context. In this time Banat has to deal with the peasant war led by György Dószá and also with the peasant uprising led by Jovan Nenad. The consequences of these two events were catastrophic for the faith of the medieval kingdom of Hungary.

We considered it was for the best to present also the international situation at the middle of the century. It is very important for Banat because the events from 1551 and 1552 will change the faith of Timisoara and 2/3 of Banat for the rest of 164 years.

These two years represent a turning point in the history of Banat. After the conquest of Timisoara, the new administration and military power imposes the Muslim values turning the territory into a vilayet with the administrative and military centre at Timisoara.

CONCLUSIONS

At the end of our research upon the military organisation in Banat, in particular, and in the Hungarian kingdom, in general, in the time interval of 1387-1552, it is imperative to synthesise some of our findings and judgements that have reached while presenting the chapters of the thesis.

The title itself stands to affirm the explicit military importance held by Banat in the researched period. Based on our presentation it results the strategic placement of Banat inside the Hungarian kingdom.

The medieval institution of the army has known a continuous improvement and development. The events at the ending of the 14th century, the Ottoman expansion up to the

Hungarian borders, had as a consequence the elaboration of new military laws and decrees. These were taken as a direct response to the Ottoman threat. Banat was directly affected by these laws and decrees.

This constant Ottoman threat made the Hungarian monarchs to look towards Banat, and try to create a defensive system here in order to stop, or at least to slow down the Ottoman expansion. It is this fact that highlighted the importance of Banat in the royal defensive system.

Sigismund of Luxemburg and all the kings, up to the last Jagiellonians kings, were all aware of the importance of the fortresses system in Banat, and that without it Hungary and central Europe would fall under the Ottomans. As it stands out of the documents, these kings were interested to send money, construction materials and valuable people to create a strong militarized buffer zone.

Our research points out the importance of the human factor. Thus, at the end of 1404 or in the first two days of 1405 an Italian from Florence comes to rule Banat. This is Filippo Scolari, the one who pictures and creates the defensive system based on fortifications in Banat disposed in three lines. The first defensive line is represented by the Danube fortresses, going on with the inside ones and finishing with the defensive line along the Mures river in the north.

At Timisoara, John Hunyadi had his headquarter. The analysis of the army during John Hunyadi's time highlighted the importance of the knezes in Banat in the royal Hungarian army. Many of them will receive the title of nobility as a reward for their efforts and sacrifices in the anti-ottoman battles. John Hunyadi with the help of the military laws and decrees has managed to create a powerful army that could face the strongest army in the world, the Ottoman one.

At the same time we have managed to show the military genius of these military commandants in Banat. Another great count of Timis, who finalized the defensive system in Banat is Pál Kinizsi. The chronological exhibition of his anti-ottoman campaigns reveals the fact that suffered no defeats in front of the Ottomans. After his death, Iosa of Som takes the lead of Banat, him being the last great count that Banat had.

It was our intention to provide evidence from the documents that the count of Timis was a very powerful person holding the third hierarchical position inside the kingdom.

As we could have seen, the peasant uprisings in the 16th century had a negative influence over the anti-ottoman efforts. It is a true fact that can be seen at the defeat of the royal Hungarian army at Mohacs in august 1526. The direct consequence of this defeat was

the disintegration of the kingdom and the beginning of the fights for the crown. This constant fight will seal the faith of Banat, which in the summer of 1552, 2/3 of the territory will fall under the Ottomans for 164 years.

We conclude by saying that this is an open research, the issue of the military organisation in Banat leaving place for new interpretations and approaches.

BIBLIOGRAPHY

I. PERIODICALS

1. Acta Musei Napocensis (Acta MN)
2. Administrație Românească Arădeană
3. Analele Banatului
4. Anuarul Institutului de Istorie din Cluj
5. Anuarul Școlii Doctorale „Istorie. Civilizație. Cultură”, Cluj-Napoca
6. Banatica
7. Buletin Istoric, Timișoara
8. Patrimonium Banaticum
9. Rad Vojevodanskih Muzeja, Voivodina (RVM)
10. Revista Arhivelor
11. Revista de Istorie
12. Studii și comunicări de etnografie-istorie, Caransebeș
13. Studii de istorie a Banatului, Timișoara (StiB)
14. Tibiscum
15. Ziridava
16. Történelmi és Régészeti Ertésítő Temesvár (TRET)
17. Történelmi Tár

II. ARCHIVES, DOCUMENT EDITIONS AND CHRONICLES, OTHER SOURCES

1. Arhiva Națională Maghiară – Magyar Országos Levéltár (MOL) (versiunea online)
2. Bell, Mathias, *Comitatul Timișului*, Traducere din limba latină: Loredana Milincu, Ediție îngrijită de: Ioan Hațegan, Edit. Artpress/Banatul, Timișoara, 2015.
3. Bonfini, Antonio, *Rerum Hungaricarum decades quatuor cum dimidia*, Basel, 1568, ed. uzuală, Buda, 1774.

4. Csánki, Dezső, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak Korában*, I-IV, Budapest, 1890-1913 (<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Csanki-csanki-dezso-magyarorszag-tortenelmi-foldrajza-a-hunyadiak-koraban-1/>)
5. *Călători străini despre Țările Române*, vol. III/1971, vol. VI/1976, vol. VIII/1983, București.
6. Chalcocondil, Laonic, *Expuneri Istorice*, în românește de Vasile Grecu, București, 1958.
7. *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytar (1000-1526)* (<http://mek.oszk.hu/01300/01396/html/>)
8. *Cronici turcești privind Țările Române*, Extrase vol. I, sec. XV – mijlocul sec. XVII, volum întocmit de Mihail Guboglu și Mustafa Mehmet, București, 1966.
9. Densușianu Nicolae, (colecția Hurmuzaki), *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. I-XV, București, 1888-1911.
10. *Documente Turcești privind istoria României*, vol. I, 1455-1774, întocmit de Mustafa A. Mehmet, București, 1976.
11. *Documente privind Istoria României. Veacul XI, XII și XIII C. Transilvania*. Vol. I. (1075-1250), 1951.
12. *Documenta Romaniae Historica*, seria C. Transilvania, vol. X-XIII, 1977-1994.
13. *Documenta Romaniae Historica*, seria D. Relații între Țările Române, vol. I (1222-1456), București, 1977.
14. Elemér, Malyusz, *Zsigmondkori oklevéltár II (1400-1410), Első rész (1400-1406)*, Magyar Országos Levéltár kiadványai, II Forráskiadványol 3, Budapest, 1956.
15. Fejér, György *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis, tomul X, vol. VI (1418-1428)*, Buda, 1844.
16. Feneșan, Costin, *Documente Medievale Bănățene (1440-1653)*, Edit. Facla, Timișoara, 1981,
17. Feneșan, Costin *Cavalerii Teutoni în Banatul Severinului și la Dunărea de Jos în Prima Jumătate a secolului al XV-lea, Documente și Extrase*, Edit. Cosmopolitan-Art, Timișoara, 2015.
18. Feneșan, Costin, *Diplomatarium Banaticum, vol. I*, Edit. Mega, Cluj-Napoca, 2016
19. Frigyes, Pesty, *Temes megyei főispánjai, a temesvári pasák és tartomány elnökök*, Buda, 1863.
20. Frigyes, Pesty, *A Temesi Bánság Elnevezésének Jogosulatlansága*, Nyomatott Emich G. Magyar Akad. Nyomdásznál, 1868.
21. Frigyes, Pesty, *A Szörenyi Bánság és Szörenyi vármegye története*, I-III, Budapest, 1878.

22. Frigyes, Pesty, *Krassó vármegye története*, I-IV, Budapest, 1882-1884.
23. Grisellini, Francesco, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, prefață, traduce și note de Costin Feneșan, Edit. Facla, Timișoara, 1984.
24. Hatvány, Mihály, *Magyar történelmi okmánytár a brusseli országos levéltár és a burgundi könyvtár*, II, 1538-1553, Pesta, 1858.
25. *Izvoare privind evul mediu românesc. Țara Hațegului în secolul al XV-lea*, vol. I (1402-1473) (ediție A.A. Rusu, I.-A. Pop, I. Drăgan), Cluj-Napoca, 1989.
26. *Monumenta rusticorum in Hungaria rebellium anno MDXIV*, ediderunt Antonius Fekete Nagy, Victor Kenéz, Ladislaus Solymosi, Geisa Érszegi, Budapest, 1979.
27. Ortway, Tivadar, *Oklevelek Temesvármegye és Temesvárváros történetéhez*, I/1896, Bratislava.
28. Popa-Lisseanu, G., *Români în izvoarele medievale*, București, 1939.
29. Popescu-Spineni, Marin, *România în Izvoare geografice și cartografice – Din antichitate până în pragul veacului nostru*, București, 1978.
30. Teleki, József, *A Hunyadiak kora Magyarországon*, I-XII, Pest, 1853-1857.
31. Tonciulescu, Paul Lazăr, *Cronica Notarului Anonymus Faptele Ungurilor* (traducere de pe fotocopia originalului de la Viena), Edit. Miracol, București, 1996.
32. Thuróczy, Janos, *Chronica Hungarorum*, Brno, 1488.
33. *Umanistul Nicolaus Olahus (Nicolae Românul, 1493-1568)*, *Texte Alese*, Studiu introductiv și note I.S. Firu, Corneliu Albu, Edit. Științifică, București, 1968.
34. Verancsics, Anton, *De rebus gestis Hungarorum ab inclinationeregni historia în Monumenta Hungariae Historica Scriptorum*, II, 1857, Pesta.
35. Wenzel, Gusztáv, *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus*, I-XII, Pesta, 1860-1874.
36. *A Zichy és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zichy et Vasonkeo*. X, ed. Kamberer Ernő, Budapest, 1907. *A Zichy és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zichy et Vasonkeo*. XI, ed. Kamberer Ernő-Döry Ferencz, Budapest, 1915.

III. DICTIONARIES, ENCYCLOPAEDIA, REPERTOIRES

1. *Dicționarul toponimic al Banatului*, vol. I-VIII, Timișoara, 1985-1989.
2. Hațegan, Ioan, *Dicționar istoric al așezărilor din Banat, sec. XI – XX. Atestări documentare și cartografice*. Editura Artpress/Banat, Timișoara, 2013.

3. Sachelarie, Ovid; Stoicescu, Nicolae (coordonatori), *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, Editura Academiei RSR, București 1988.
4. Suci, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, I/1967, II/1968, București.

IV. HISTORIOGRAPHY

A. SYNTHESSES

1. Benea, Doina, *Istoria Banatului. Antichitatea*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Edit. Academiei Române, București, 2016.
2. Ciulei, Gheorghe; Ciulei G. Gheorghe, *Dreptul românesc în Banatul medieval*, Edit. Banatica, Reșița, 1997.
3. Dudaș, Vasile (coordonator), *Din cronologia județului Timiș, Ediția a 2-a*, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara, 2006.
4. Engel, Pál, *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei Medievale 895-1526*, Ediție îngrijită de Adrian Andrei Rusu și Ioan Drăgan, Edit. Mega, Cluj-Napoca, 2006.
5. Giurescu, C. Constantin, Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor*, vol. II. De la mijlocul secolului al XIV-lea până la începutul secolului al XVII-lea, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1976.
6. Giurescu, Dinu C. (coordonator), *Istoria României în date*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Edit. Enciclopedică, București, 2010.
7. Hațegan, Ioan, *Cronologia Banatului – Vilayetul de Timișoara 1552-1716*, Edit. Banatul/Artpress, Timișoara, 2005.
8. Hațegan, Ioan; Boldea, Ligia; Țeicu, Dumitru, *Cronologia Banatului, volumul II, partea I, Banatul între 934-1552*, Edit. Banatul/Artpress, Timișoara, 2007.
9. Iorga, Nicolae, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. I, București, 1915 (Ediție nouă, îngrijită de Georgeta Penelea, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1989).
10. *Istoria militară a poporului român*, vol. II, Edit. Militară, București, 1986.
11. *Istoria Românilor*, vol. IV, Edit. Enciclopedică, București, 2001 (Tratat).
12. Kristó, Gyula, *Korai magyar történeti lexikon (9–14. század)*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1984.
13. Liptai, Ervin (red.), *Magyarország hadtörténete*, I-II, Budapest: Zrínyi, 1984-1985.
14. Pascu, Ștefan (coordonator), *Istoria Medie a României, partea I (sec. X-lea – sfârșitul sec. al XVI-lea)*, Edit. Didactică și Pedagogică, București 1966.

15. Pascu, Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei, vol. I – IV*, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1971 – 1989.
16. Pop, Ioan-Aurel, *Istoria Transilvaniei medievale: de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1997.
17. Pop, Ioan-Aurel, *Istoria României. Transilvania, vol. I*, Edit. „George Barițiu”, Cluj-Napoca, 1997.
18. Pop, Ioan-Aurel; Năgler, Thomas (coordonatori), *Istoria Transilvaniei. Vol. I (până la 1541)*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2003.
19. Pop, Ioan-Aurel; Năgler, Thomas; András, Magyari, *Istoria Transilvaniei. Vol. II (de la 1541 până la 1711)*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2007.
20. Pop, Ioan-Aurel; Bolovan, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Edit. Eikon, Cluj-Napoca, 2013.

B. MONOGRAPHS, CRITICAL EDITIONS, STUDY COLLECTIONS

1. Andea, Avram, *Banatul cnezial până la înstăpânirea habsburgică (1718)*, Edit. Banatica, Reșița, 1996.
2. Achim, Viorel, *Banatul în evul mediu: Studii*, Edit. Albatros, București, 2000.
3. Bak, János M.; Király, Béla K. (coord.), *From Hunyadi to Rákóczi: War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary*. Boulder, CO: Social Science Monographs, 1982.
4. *Banat-Europa: Istorie și cultură*, (coord. Iosif Ionel Toma, Alin Cristian Scridon, Viorel Dorel Cherciu), Edit. Mirton, Timișoara, 2015.
5. *Banat-Europa: Istorie și cultură*, (coord. Alin Cristian Scridon), Jate Press, Seghed, 2017.
6. Boldea, Ligia, *Nobilimea românească din Banat în secolele XIV-XVI. Origine, statut, studiu genealogic*, Edit. Banatica, Reșița, 2002.
7. Borovszky, Samu, *Temes Vármegye*, Budapest, 1911.
8. Brătianu, Gheorghe, *Adunările de stări în Europa și în Țările Române în evul mediu*, Edit. Enciclopedică, București, 1996.
9. Bulboacă, Sorin, *Structuri politice și profesionale în Banatul Lugojului și Caransebeșului (1552-1658)*, vol. I, Edit. „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2011.
10. Ciobanu, Tiberiu, *Oștile române și cruciadele antiotomane – De la Nicopole la Belgrad (1396 – 1456)*, Edit. Excelsior Art, Timișoara, 2002.
11. Clot, André, *Mahomed al II-lea cuceritorul Bizanțului*, Edit. Artemis, București, 1993.
12. Colonel Nicolau T., *Ioan Huniade Corvin (Din istoria românilor ardeleni)*, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1925.

13. Dan, Mihail P., *Un stegar al luptei antiotomane – Iancu de Hunedoara*, Edit. Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”, București, 1974.
14. Drăgan, Ioan, *Nobilimea românească din Transilvania între anii 1440-1514*, Edit. Enciclopedică, București, 2000.
15. Feneșan, Cristina, *Vilayetul Timișoara (1552-1716)*, Edit. Ariergarda, Timișoara, 2014.
16. György, Györffy, *Az Árpád-kori Magyarorság történeti földrajza*, III, Budapesta, 1987.
17. Hațegan, Ioan, *Pavel Chinezu*, Edit. Helicon, Timișoara, 1994.
18. Hațegan, Ioan, *Filippo Scolari – Un condotier italian pe meleaguri dunărene*, Edit. Mirton, Timișoara, 1997.
19. Hațegan, Ioan, *Habitat și populație în Banat (sec. XI – XX)*, Edit. Mirton, Timișoara, 2003.
20. Hațegan, Ioan, *Prin Timișoara de odinioară – De la începuturi până la 1716*, Edit. Artpress Timișoara, 2006.
21. Hațegan, Ioan, *Timișoara în evul mediu*, Edit. Banatul, Timișoara, 2008.
22. Hațegan, Ioan; Pârșe, Maria-Carmen, *Din vremea lui Dracula. Feciorul morarului din Satchenez*, Edit. Banatul, Timișoara, 2008.
23. Hațegan, Ioan; Kósa, Alexandru, *Banatul în lupta antiotomană*, Edit. Artpress/Banatul, Timișoara, 2014.
24. Holban, Maria, *Din cronica relațiilor româno – ungare în secolele XIII – XIV*, Edit. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981.
25. Iambor, Petru, *Așezări fortificate din Transilvania (secolele IX-XIII)*, Edit. Argonaut, Cluj-Napoca, 2005.
26. *Istorie și cultură în Banat*, (coord. Alin Cristian Scridon, Viorel Dorel Cherciu), Edit. Brumar, Timișoara, 2013.
27. *Istorie și cultură în Banat*, (coord. Iosif Ionel Toma, Alin Cristian Scridon, Viorel Dorel Cherciu), Edit. Waldpress, Timișoara, 2014.
28. Karacsonyi János, *Szent Ferencz rendjének története Magyarorságon*, Budapesta, I/1922, II/1924.
29. Kristó Gyulo, *A vármegyék kialakulása Magyarorságon*, Budapesta, 1988.
30. Lendvai, Paul, *Ungurii, Timp de un mileniu învingători în înfrângeri*, ediția a III-a, Edit. Humanitas, București, 2013.
31. Maggiorotti L.A., Banfi Florio, *Le fortezze di Timisvar e di Lipova în Transilvania*, extras din „Atti dell’istituto di Archittetura Militare”, fasc. II, Roma, f.a.

32. Milleker, Felix, *A törököknek első betöréséi Dél-Magyarországra Zsigmond és Albert Királyok idejében és Keve és Krassó varmegyék megszűnése*, Timișoara, 1914.
33. Mureșan, Camil, *Iancu de Hunedoara*, Edit. Științifică, 1968, București.
34. *Nobilimea românească din Transilvania/Az erdélyi román nemesség*, (coord. Diaconescu, Marius), Edit. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1997.
35. Ottendorf, Henrik, *De la Viena la Timișoara, 1663*, Studiu introductiv, note științifice și glosar: Ioan Hațegan, Edit. Artpress/Banatul, Timișoara, 2006.
36. Pall, Francisc, *Românii și cruciada târzie*, Edit. Argonaut, Cluj-Napoca, 2003.
37. Papo, Gizella Nemeth; Papo, Adriano, *Pippo Spano, Un eroe antiturco antesignano del Rinascimento*, Edizioni della Laguna, Mariano del Friuli, 2006.
38. Pop, Ioan-Aurel, *Instituții Medievale Românești – adunările cneziale și nobiliare (boierești) din Transilvania în sec. XIV – XVI*, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1991.
39. Pop, Ioan-Aurel, *Românii și maghiarii din Transilvania în sec. IX-XIV, Geneza statului medieval în Transilvania*, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 1996.
40. Pop, Ioan-Aurel, *Românii și România – o scurtă istorie*, Edit. Fundației Culturale Române, București 1998.
41. Pop, Ioan-Aurel, *Națiunea română medievală: Solidarități etnice românești în secolele XIII-XVI*, București, 1998.
42. Pop, Ioan-Aurel, „Din mâinile valahilor schismatici...” *Românii și puterea în Regatul Ungariei medievale (secolele XIII – XIV)*, Edit. Litera, București, 2011.
43. Popoviciu, George, *Istoria Românilor Bănățeni*, Edit. Autorului, Lugoj, 1904
44. Rezachevici, Constantin, *Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană, secolele XIV-XVI, Evoluția unui concept în contextul vremii*, Edit. Albatros, București, 2001.
45. Rusu, Adrian Andrei, *Ioan de Hunedoara și Românii din vremea lui – studii*, Edit. Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1999.
46. Rusu, Adrian Andrei, *Castelarea Carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)*, Edit. Mega, Cluj-Napoca, 2005.
47. Szakály, Ferenc; Scholz, László, *Bernardo de Aldana Magyarországi Hadjárata (1548 – 1552)*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1986.
48. Ștefănescu, Ștefan, *Bănia în Țara Românească*, Editura Științifică, București, 1965.
49. Țeicu, Dumitru, *Banatul Montan în evul mediu*, Editura Banatica, Timișoara, 1998.

50. Țeicu, Dumitru, *Cetăți medievale din Banat*, Editura Cosmopolitan-Art, Timișoara, 2009.

51. Teke, Zsuzsa, *Hunyadi János és Kora*, Gondolat, 1980.

C. STUDIES AND ARTICLES

1. Achim, Viorel, *Istoria unei provincii de frontieră: Banatul de Severin în secolul al XIII-lea pe meleagurile locuite de români*, editor A. A. Rusu, 2006, p. 31-59.
  2. Achim, Viorel, *Districtul Comiat. Contribuție la geografia istorică a Banatului în evul mediu*, în *Analele Banatului*, S.N., Arheologie-Istorie, II/1993, p. 245-259.
  3. Achim, Viorel, *Despre vechimea și originea banatului de Severin*, în *Revista Istorică*, S.N., V/1994, nr. 3-4, p. 233-247.
  4. Achim, Viorel, *Locul ordinului teuton în istoria Banatului de Severin*, în *Banatica*, XXIV/II/2014, Reșița, p. 37-46.
  5. Andea, Avram, *Obligațiile militare ale cnezilor din Banat și rivalitatea Ungariei cu Bulgaria și Imperiul Otoman în secolele XIV – XV*, în *Banatica*, XIII/2/1995, Reșița, p. 5-24.
  6. Binder, Pavel, *Localizarea districtului român bănățean Cuiеști, o veche organizație a populației băștinașe*, în *Anuarul Institutului de Istorie din Cluj*, VII/1964, p. 311-325.
  7. Binder, Pavel, *Contribuții la geografia istorică a Banatului de Severin*, în *Studii Revista de Istorie*, 21/4/1968, București, p. 625-639.
  8. Boldea, Ligia, *Veleități și oportunități ale nobilimii bănățene în vremea lui Sigismund de Luxemburg*, în *Banatica*, XVIII/2008, Reșița, p. 197-221.
  9. Boldea, Ligia, *Nobili și cnezi bănățeni – noi reflecții asupra unor mutații sociale (1350 – 1450)*, în *Analele Banatului*, S.N., Arheologie – Istorie, XVI, 2008, p. 137-154.
  10. Boldea, Ligia, *Particularități ale statutului social-juridic al nobililor români bănățeni (sec. XIV – XV)*, în *Banatica*, XVI/II/2003, Reșița, p. 7-19.
  11. Boldea, Ligia, *Mărturii asupra cnezilor din Banatul medieval de câmpie (secolul XIV – prima jumătate a secolului XV)*, în *Analele Banatului*, S.N., Arheologie – Istorie, XIX, 2011, p. 267-284.
  12. Böhm, Lénard *Történelem – régészeti talmányok az Al – Duna hajdani erődítéseiről*, în *TRET*, VI, 1880, p. 64-72.
  13. Boleszny, Antal, *Ad Mediam, Miháld és Mehádie története*, în *TRET*, XIV, 1884, p. 74.
- Duzinchevici, Gheorghe, *Despre mișcarea condusă de Țarul Iovan (1526 – 1527)*, în *Studii. Revista de istorie*, IX, nr. 6, 1956.

14. Engel, Pál, *Hunyadi pályakezdése (Începuturile carierei lui Iancu de Hunedoara)*, în *Nobilimea românească din Transilvania/Az erdélyi román nemesség*, Edit. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1997, p. 91-107.
15. Feneșan, Costin, *Despre privilegiile Caransebeșului până la mijlocul secolului al XVI-lea*, în *Banatica*, II/1973, Reșița, p. 157-163.
16. Feneșan, Costin, *Raguza (Dubrovnik) și Banatul în prima jumătate a secolului al XV-lea*, în *Revista Arhivelor*, anul LVI, XLII, II/1979, pp. 186-191.
17. Feneșan, Costin, *Districtul românesc Mehadia la sfârșitul secolului al XIV-lea*, în *Banatica*, V/1979, Reșița, p. 265-275.
18. Feneșan, Costin, *Un proces de proprietate în districtul românesc Bârzava la mijlocul secolului al XV-lea*, în *Studii și comunicări de istorie*, III/1979, p. 289-301.
19. Girić, Milorad, *Severini Banat, sakrali objekti i nekropole 10-15 veka*, în *RMV*, 37-39/1995-1996, p. 123-139;
20. Glück, Eugen, *Contribuții cu privire la istoria părților arădene în epoca ducatului lui Ahtum*, în *Ziridava*, VI/1976, Arad, p. 89-116.
21. Glück, Eugen, *Considerații privind izvoarele istorice scrise, referitoare la ducatul lui Ahtum (prima jumătate a secolului al XI-lea)*, în *Ziridava*, XI/1979, Arad, p. 243-279.
22. Glück, Eugen, *Date noi cu privire la prezența cavalerilor teutoni la frontiera Banatului (1429-1437)*, în *Revista Istorică*, S.N. 3, nr. 7-8/1992, București, p. 783-792.
23. Hațegan, Ioan, *Pippo Spano și lupta antiotomană în Banat în primele decenii ale secolului al XV-lea*, în *Studii și comunicări de etnografie-istorie*, vol. II, Caransebeș, 1977, p. 389 – 402.
24. Hațegan, Ioan, *Banatul și începutul luptei antiotomane (1389 – 1426). Rolul lui Filippo Scolari*, în *Revista de Istorie*, București, XXXI, nr. 6, 1978, p. 1026–1039.
25. Hațegan, Ioan, *Cavalerii teutoni în Banatul Severinului (1429-1435)*, în *Tibiscum*, V, Timișoara, 1979, p. 191-196.
26. Hațegan, Ioan, *Filippo Scolari și Iancu de Hunedoara, promotori ai latinității Românilor în conștiința europeană a secolului al XV-lea*, în *Acta MN*, Cluj-Napoca, XVIII, 1981, p. 163–169.
27. Hațegan, Ioan; Savulov, Lucia, *Banatul Medieval*, în *Analele Banatului*, S.N., V/1997, Timișoara, p. 182-207.
28. Hațegan, Ioan, *Banatul la 1478. Sinteza vieții economice, politice și militare a unui ținut într-un an de răscruce al istoriei sale*, în *Nobilimea românească din Transilvania/Az erdélyi román nemesség*, Edit. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1997, p. 152-176.

29. Hațegan, Ioan, *Banatul în fața cuceririi otomane 1551-1552, Repere cronologice*, în *Patrimonium Banaticum*, IV/2005, Timișoara, p. 149-170.
30. Houxley, Norman, *Giovanni da Capistrano and the Crusade of 1456*, în *Crusading in the Fifteenth Century; Message and Impact*, Palgrave Macmillan, 2004, p. 94-115.
31. Motogna, Victor, *Banatul românesc în prima jumătate a veacului al XV-lea - Epoca lui Sigismund de Luxemburg (1395-1438)* în *Buletin Istoric*, anul XIII, mai-august 1944, al Revistei Institutului Social Banat-Crișana, Timișoara.
32. Motogna, Victor, *Trecutul românilor în epoca lui Ioan Huniade*, în *Buletin Istoric*, anul XIII, mai-august 1944, al Revistei Institutului Social Banat-Crișana, Timișoara.
33. Knauz Nándor, *Az 1397-ki orsággnyűlés végzeménye*, în *Magyar Történelmi Tár*, III, Pesta, 1857, p. 189-242.
34. Kósa, Alexandru, *Elite militare în Banat, secolele XIV-XVI*, în *Anuarul Școlii Doctorale „Istorie. Civilizație. Cultură*, VI, Edit. Accent, Cluj-Napoca, 2012, p. 54-59.
35. Kósa, Alexandru; Hațegan, Ioan, *Sistemul de fortificații mureșene în Evul Mediu*, în *Administrație Românească Arădeană, Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. V, Vasile Goldiș University Press, Arad, 2012, p. 18-30.
36. Kósa, Alexandru, *Câteva observații privind organizarea administrativă în Banatul medieval*, în *Administrație Românească Arădeană – Studii și comunicări din Banat-Crișana. 95 de ani de la Marea Unire, Volumul VII*, Colecția Slaviciana – serie nouă, Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013, p. 15-20.
37. Kósa, Alexandru, *Armamentul armatei medievale din Banat*, în *Istorie și cultură în Banat*, Edit. Brumar, Timișoara 2013, p. 96-105.
38. Kósa, Alexandru, *Campanii militare conduse de comiții bănățeni în prima jumătate a secolului al XV-lea*, în *Administrație Românească Arădeană, Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VI, Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013, p. 24-36.
39. Kósa, Alexandru, *Banatul în prima jumătate a secolului al XVI-lea*, în *Istorie și Cultură în Banat*, Edit. Waldpress, Timișoara, 2014, p. 171-236.
40. Kósa, Alexandru, *Banatul în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, în *Administrație Românească Arădeană, Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VIII, Vasile Goldiș, University Press, Arad, 2014, p. 48-64.
41. Kósa, Alexandru, *Banatul – Cadrul geografic*, în *Banat-Europa: Istorie și cultură*, Edit. Mirton, Timișoara, 2015, p. 57-75.

42. Kósa, Alexandru, *Legi și decrete militare în Banatul medieval (finele sec. XIV – sec. XV)* în *Administrație Românească Arădeană – Studii și comunicări din Banat-Crișana. Volumul X, Colecția Slaviciana – serie nouă*, Vasile Goldiș University Press, Arad, 2015, p. 47-60.
43. Kósa, Alexandru, *Organizarea armatei lui Iancu de Hunedoara*, în *Morisena – Revistă de cultură istorică*, Anul III, Nr. 1(9)/2018, Cenad, 2018, p. 10-13.
44. Petrovics, István, *John Hunyadi, defender of the southern borders of the medieval kingdom of Hungary*, în <http://banatica.ro/media/b202/ipjh.pdf>
45. Pop, Ioan-Aurel, *Mărturii documentare privind Adunările Cneziale ca instituții românești din Transilvania în veacurile XIV-XV*, în *Revista de Istorie*, Tom 34, nr. 11, 1981, p. 2097-2110.
46. Pop, Ioan-Aurel, *Mărturii documentare privind nobilimea din Hațeg în conflictul dintre Ioan Zápolya și Ferdinand de Habsburg*, p. 333-343, în <http://dspace.bcuculuj.ro/bitstream/123456789/48187/1/Pop%2B%2BAurel-Marturii%2Bdocumentare%2Bprivind%2Bnobilimea-1983-1984.pdf>.
47. Pop, Ioan-Aurel, *Noi comentarii asupra Diplomei Cavalerilor Ioaniți (1247) și a contextului emiterii sale*, p. 225-242, în <http://dspace.bcuculuj.ro/bitstream/123456789/48196/1/Pop%20Ioan%20Aurel-Noi%20comentarii%20asupra%20Diplomei-2008.pdf>
48. Pop, Ioan-Aurel, *Istoria și semnificația numelor de român/valah și România/Valahia – Discurs de recepție*, în www.acad.ro/discursuri_receptie/.../d0529-IAPop-DiscursReceptie.doc
49. Rădulescu, Alexandru, *Observații privind istoriografia Banatului medieval, o privire de ansamblu*, în *StiB*, XIX-XX, 1999, p. 65-100.
50. Rusu, Adrian Andrei în <http://www.cetati.medievistica.ro/cetati/Transilvania/A/Arad%20Vladimirescu/Arad.htm>
51. Rusu, Adrian Andrei, Hurezan, George Pascu, *Cetăți medievale din județul Arad*, Edit. Complexul Muzeal, Arad, 1999, p. 75-87 în <http://www.cetatesoimos.ro/index.php?url=istoric>
52. Rusu, Adrian Andrei, *Donjoane din Transilvania*, în *Acta MN*, nr. XVII/1980, p. 177-197.
53. Rusu, Mircea, *Castrum, urbs, civitas. Cetăți și orașe transilvănene din secolele IX-XII*, în *Acta MN*, VIII/1971, p. 197-203.
54. Sulincean, Florin, *Istoria Bulciului*, în <http://bulciu.blogspot.com/>
55. Ștefan, Matei, *Fortificațiile de pe teritoriul Banatului în lumina izvoarelor scrise*, în *Banatica*, p. 255-264, vol. V, Reșița, 1979.

56. Ștefan, Matei, *Aspecte ale evoluției arhitecturii de fortificații în Banat în perioada feudalismului timpuriu*, în *Studii de Istorie a Artei*, Cluj-Napoca, 1982, p. 103-123.
57. Theodor N. Trâpcea, *Despre unele cetăți medievale din Banat*, în *StiB*, vol. I, Timișoara, 1969, p. 23-82.
58. Wenzel, Gusztáv, *Okmánytár Ozorai Pipó történetéhez*, în *Történelmi Tár I*, Budapesta, 1884, p. 412-437.